



La recepta perfecta per a l'economia circular del camp valencià

El projecte **Agrocompost** va nàixer en 2017 amb l'objectiu d'experimentar amb diferents tipus de compostatge i descobrir les millors mescles i mètodes que permeten elaborar un compost amb rapidesa i d'alta qualitat, amb receptes optimitzades en funció dels recursos disponibles en cada lloc. És una iniciativa de la Conselleria d'Agricultura, Desenvolupament Rural, Emergència Climàtica i Transició Ecològica de la Generalitat Valenciana i la Universitat Miguel Hernández (UMH) d'Elx.

Tot canvi en el llenguatge ve del mateix lloc, d'un canvi en la manera de pensar i viure. A la ciutat no es parla d'un camp «abancalat», ni «d'abatollar» els arbres per a collir l'oliva, ni preparen «l'abeurall» als porcs ni sembren la «faneca». No obstant això, en el camp valencià hi ha una nova paraula que respon a una necessitat que ve del passat i de la qual depèn el nostre futur: l'agrocompostatge, una eina que combina pràctiques agràries de tota la vida i l'anàlisi científica dels recursos orgànics disponibles per a crear compostos de qualitat.

«El camp valencià és a la frontera de la desertificació climàtica i, per

a fer-ho sostenible, hem d'aplicar totes les eines i pràctiques que afavorisquen la resiliència del medi de cultiu, el nostre sòl». Així descriu el catedràtic d'Edafologia i Química agrícola de la UMH Raúl Moral Herrera el major repte socioeconòmic i ambiental al qual s'enfronta el sector agrari valencià. Per a resoldre el problema, explica l'expert, s'ha d'augmentar el carboni acumulat en el sòl, no sols per a contribuir a la mitigació del canvi climàtic, sinó perquè la matèria orgànica que conté el carboni és el que nodreix i evita l'erosió provocada per l'aigua i el vent. Si hi ha vida en el sòl, l'aigua s'acumula durant més temps i la desertificació alenteix el seu avanç.

Es crea una primera pila de material orgànic aplicant algunes de les receptes més favorables. Aquest pilot serà manejat pels actors locals amb l'ajuda del personal expert que realitzarà mesuraments de temperatura i humitat, així com anàlisis periòdiques de l'evolució del compostatge. La gestió de la pila requereix regs i voltejos.



ORGÀNIC VS. INDUSTRIAL

Ací entra en joc aquesta «nova» paraula que ha de convertir-se en un vocable habitual en el camp valencià. L'agrocompostatge, amb altres noms, sempre ha format part de l'agricultura. Sempre s'han intentat aprofitar els recursos vegetals i animals per a nodrir el sòl de cara a la collita vinent a cost zero. Amb l'agricultura intensiva, van arribar els adobs comercials que suposen un benefici per a la productivitat a curt termini però desbaraten el terreny.

Segons Moral, «els fertilitzants industrials han servit, serveixen i serviran per a donar menjar a la humanitat, però tenen un elevat cost energètic en la seua producció i transport. A més, el seu ús indiscriminat lidera els impactes sobre la hidrosfera, en forma de nitrats, i sobre el sòl, ja que produeix salinització, compactació, etc.». Per aquest motiu, la Unió Europea s'ha proposat reduir un 30 per cent l'ús de fertilitzants de síntesi abans de 2030: «No es tracta d'una moda sinó d'una necessitat», apunta l'investigador.

Els qui viuen del camp estan d'acord. Per a l'agricultor i ramader d'Albocàsser, a l'Alt Maestrat, Fran-

cisco Tena Albert, l'agrocompostatge local és l'únic sistema viable d'adobament amb les pujades de preus dels inputs comercials. «Més encara —emfatitza—, si l'objectiu és passar a l'agricultura ecològica». Amb el nou marc normatiu de l'Ordre 4/2022, la qual regula l'agrocompostatge de proximitat a la Comunitat Valenciana i ha comptat amb els **estudis científicotècnics realitzats en la UMH**, Tena espera poder produir suficient compost per a la seua explotació agrícola d'unes 30 hectàrees d'ametler i olivera.

Els fertilitzants orgànics i les pràctiques respectuoses són més sostenibles i resilents. Una bona dotació orgànica del sòl pot augmentar entre el 10 i el 20 per cent la disponibilitat d'aigua. A més, la matèria orgànica compostada interacciona millor amb les partícules minerals del sòl, protegint-lo durant més temps de la seua mateixa mineralització. L'agrocompostatge és una eina més en aquest mandat europeu i permet la generació de fertilitat en la pròpia explotació perquè evita cremes i recircula els nutrients. «Res que no saberen fer els nostres ancestres», diu l'investigador Raúl Moral, «però adaptat

a la realitat productiva actual». I continua: «Tot això redunda en la millora del sòl, la reducció de costos d'inputs i, en molts casos, en la consecució d'ajudes europees per bones pràctiques».

LA RECEPTE PERFECTA PER A CADA LLOC

Aquests arguments poden convèncer qualsevol productor de la necessitat d'adaptar-se a l'agrocompostatge. Però, com fer-ho? Per a fabricar el seu compost, alguns disposen sobretot de restes de poda urbana, mentre que uns altres tenen més a mà podes d'olivera i gallinassa, l'excrement de les gallines o pollastres. La investigadora del Departament d'Agroquímica i Medi Ambient de la UMH Ana García Rández és una de les expertes en agrocompostatge que acompanya els productors i les cooperatives des del moment en què volen unir-se a la iniciativa fins que han aconseguit una fórmula perfecta de compost que s'ajusta als seus recursos disponibles a un mínim cost.

El procés d'agrocompostatge de proximitat comença amb l'interès dels actors locals, els quals sol·liciten l'assistència del personal investigador de la UMH per a visitar la localització i analitzar el material orgànic disponible.

TRANSFORMANT EL CAMP VALENCIÀ DES DE LA CIÈNCIA

Per a la supervivència del camp valencià, és imprescindible que aprenguem junts els significats científic, ecològic i econòmic de l'agrocompostatge.



DESENVOLUPAMENTS NORMATIUS AUTONÒMICS

DECRET 81/2013, de 21 de juny, del Consell, d'aprovació definitiva del Pla Integral de Residus de la Comunitat Valenciana (PIRCV). [2013/6658].

DECRET 55/2019, de 5 d'abril, del Consell, pel qual s'aprova la revisió del Pla integral de residus de la Comunitat Valenciana. [2019/4208].

ORDRE 4/2022, de 24 de març, de la Conselleria d'Agricultura, Desenvolupament Rural, Emergència Climàtica i Transició Ecològica, que regula l'agrocompostatge de proximitat per a la gestió sostenible de les restes agrícoles, ramaderes, silvícoles i agroforestals en l'àmbit territorial de la Comunitat Valenciana. [2022/2631].

La investigadora Ana García, qui recorre tots els dies el camp valencià per a col·laborar amb els productors en l'elaboració d'aquests inputs orgànics, ha vist com el sector agrari valencià és cada vegada més conscient que la competitivitat està condicionada per l'adaptació a la nova normativa del Pacte Verd Europeu cap a l'economia circular. «L'agrocompostatge s'ha revelat per a molts com una eina potent de transformació del sistema que permet que la biomassa no productiva pugua gestionar-se, tractar-se i valorar-se de manera eficient i autònoma», explica l'experta.

Aquesta autonomia es reforça amb més eines d'aprenentatge per a adaptar-se al model de l'agrocompostatge. En aquest sentit, la directora general de la Política Agrària Comuna (PAC), Maite Cháfer, destaca que «al costat de la Conselleria s'ha realitzat, a més de desenvolupaments normatius autonòmics pioners a nivell estatal (vegeu la taula), un ampli desplegament d'accions formatives tant en format presencial —a tot el territori valencià—, com en línia, amb un curs autoformatiu en la plataforma del STT amb edicions semestrals elaborat amb les píndoles formatives del projecte i amb pràctiques complementàries per a obtenir el **Diploma de Mestre/a Compostador/a**». El programa **Agrocompostatge Poble a Poble** recorre les fires agrícoles del territori valencià per a explicar la teoria, repartir mostres de compostos i captar més participants. En la web del projecte **Agrocompost**, així com en les **xarxes socials**, s'anuncien tallers i jornades tècniques. També s'hi poden consultar vídeos que resolen els dubtes més comuns. L'**aplicació mòbil Compost Calculator UMH**, disponible per a dispositius **iOS** i **Android**, beu de la base de dades del projecte per a oferir als usuaris una manera ràpida i senzilla de calcular la composició d'una pila de compostatge segons els ingredients disponibles.

Així, en aquesta transformació del model productiu de l'agricultura valenciana es combinen la labor de la ciència per a analitzar les matèries orgàniques disponibles per al compostatge, el saber d'aquells que coneixen la realitat del camp —agricultors, ramaders, cooperativistes— i el suport de les institucions perquè el projecte continue creixent. L'agrocompostatge és ja una nova paraula en el diàleg de la nostra terra. Perquè el llenguatge no és independent de la cultura, del consum, de les relacions humanes. Per a la supervivència del camp valencià, és imprescindible que aprenguem junts els significats científic, ecològic i econòmic de l'agrocompostatge, una paraula que utilitzen aquells que volen un món en harmonia, circular, pròsper.



Compost de Salzedella preparat per a repartir en els olivars del Maestrat.



Imatges de dalt a baix:

1. Una vegada el procés d'agrocompostatge ha tingut èxit i resulta un material de qualitat que compleix amb la normativa vigent, es pot passar a una escala major. Els inputs resultants contribueixen a l'economia circular, la qual cosa redueix costos i millora la sostenibilitat de les produccions agrícoles.
2. Agrocompost proporciona assessorament als productors o gestors del medi natural que ho requereixen mitjançant tallers pràctics i sessions formatives. També, amb l'App Agrocompost, recursos en línia i el Curs de Mestre Agrocompostador.
3. El projecte Agrocompost és present en fires locals dedicades a l'àmbit agrícola en tot el territori, on es presenta el material resultant i es coneix a nous participants.

ENLLAÇOS WEB



- PROJECTE AGROCOMPOST
CURS AUTOFORMATIU EN LÍNIA
APP COMPOST CALCULATOR UMH:
- IOS
- ANDROID

>Autors de l'article:
Ana García-Rández, María Dolores Pérez Murcia, Raúl Moral Herrero.
Universitat Miguel Hernández d'Elx. Departament d'Agroquímica i Medi Ambient. Escola Politècnica Superior d'Orihuela. Centre d'Investigació i Innovació Agroalimentària i Agroambiental. angarran@hotmail.com perez.murcia@umh.es raul.moral@umh.es

Àngeles C. Gallar Martínez.
Universitat Miguel Hernández d'Elx. Unitat de Cultura Científica i de la Innovació. agallar@umh.es